

9. KLASS KIRJANDUS

AINEVALDKONNA KIRJELDUS

Keele ja kirjanduse valdkonnapädevuste väljatöötamisel on lähtunud järgmistest keele- ja kirjandusõpetuse aluspõhimõtetest ehk ainevaldkonna nn vaiadest:

1. Õpilase isiksuse kujundamine, tema huvide, võimete ja vajadustega arvestamine. Keele- ja kirjandusõpetus kujundab õpilase lugemisharjumusi, -oskusi ja -vilumust, seeläbi ka tema identiteeti ja maailmapilti.
2. Tegelemine väärtuskasvatusega. Keele- ja kirjandusõpetus kujundab õpilase esteetilisi hoiakuid ja eetilisi tõekspidamisi, arendab tema mõtte- ja tundemaailma.
3. Suhtlemis- ja väljendusoskuse arendamine. Keele- ja kirjandusõpetus arendab õpilase sotsiaalseid ja kommunikatiivseid oskusi, suulist ja kirjalikku väljendusoskust.
4. (Kirjandus)tekstide sisu, väljenduse ja vormivõtete analüüsimine, tõlgendamine ja mõistmine. Keele- ja kirjandusõpetus aitab õpilasel mitmekülgsemalt ja sügavamalt tunda õppida (kirjandus)tekstide ehitust ja tähendust, mõista kujundlikku keelekasutust ja väärtustada sõna- ja tekstiloomet.
5. Loominguline eneseväljendamine. Keele- ja kirjandusõpetus arendab õpilase loovvõimeid ja loomingulist eneseväljendust nii suulises kui ka kirjalikus vormis eri laadis ja žanris tekstide kaudu.
6. Kultuuripärandi väärtustamine, keele- ja kirjandusteadmiste omandamine. Keele- ja kirjandusõpetus võimaldab tunda õppida rahvuskultuuri, aga ka teiste kultuuride pärandit ning omandada elulistes praktikates vajalikke keele- ja kirjandusteadmisi.

HINDAMINE

Hindamisel lähtutakse vastavatest põhikooli riikliku õppekava üldosa sätetest ning kooli õppekava üldosas sätestatust. Hinnatakse õpilase teadmisi ja oskusi suuliste vastuste (esituste) ning kirjalike tööde alusel, arvestades teadmiste ja oskuste vastavust ainekava õpitulemustele. Õpitulemusi hinnatakse sõnaliste hinnangute ja numbriliste hinnetega. Õpitulemuste kontrollimise vormid on mitmekesised ning vastavuses õpitulemustega. Õpilasi teavitatakse, mida ja millal hinnatakse, mis hindamisvahendeid kasutatakse ning mis on hindamise kriteeriumid.

Kirjalike ülesannete puhul parandab õpetaja ka keelevead, kuid hinnates arvestab valdavalt töö sisu. Omaloominguliste tööde puhul võib lisahindega tunnustavalt hinnata ideelist ja esteetilist aspekti.

Loovtööde hindamisel kasutatakse hindamismudeleid.

Teema: Kirjandustekstide valik ja lugemine

Teema olulisus: läbiv teema põhikooli kirjanduse ainekavas

Õpitulemused:

1. Loeb eri liiki ja žanris kirjandusteoseid, ka tüvitekste või nende katkendeid nii eesti kui ka maailmakirjandusest, analüüsib ja tõlgendab vähemalt nelja loetud tervikteost.
2. Leiab endale sobivat lugemisvara, põhjendab oma valikut, tutvustab loetud raamatut ja selle autorit, jagab oma lugemiskogemust.
3. Loeb lodusalt ja mõtestatult, juhib oma lugemisprotsessi.
4. Loeb kultuurivaldkonnaga seotud aine- ja meediatekste, leiab, hindab kriitiliselt eri allikatest leitavat teavet, kasutab teavet otstarbekalt ja arvestab teabe kasutamise ja avaldamise head tava ning õiguslikke sätteid.

Õppesisu:

1. Tüviteksti (A. Kitzberg „Libahunt“ / A. H. Tammsaare „Kõrboja peremees“) lugemine, analüüsimine ja tõlgendamine.
2. Huvipakkuva kirjandusteose leidmine ja iseseisev lugemine, loetud raamatu autori, temaatika, narratiivi, probleemistiku ja poeetika tutvustamine ning võrdlemine teiste teostega. Lugemissoovituste jagamine klassikaaslastele.
3. Soovitatud tervikteoste iseseisev lugemine tunnis ja tunniväliselt.
4. Lugemisstrateegiad. Ülelibisev ja süvenenud lugemine. Eesmärgistatud lugemine. Teksti eesmärgistatud jälgimine, eri tüüpi lugemisülesannete täitmine. Tundmatute sõnade ja väljendite tähenduse väljaselgitamine.
5. Raamatukogu ja digikeskkonnad. Autoriõigused.

Põhimõisted: .

Metoodilised soovitused:

Õpilase tegevused, mis tagavad aine, valdkonna ning üldpädevuste saavutamise: Lugemine toetab õppekava läbivate teemade käsitlemist ning üld- ja valdkonnapädevuste kujundamist.

Lõiming:

Aine nimetus ja teema/tegevus (koostöös teise õpetajaga)

Õppevara: A. Kitzberg „Libahunt“, Tammsaare „Kõrboja peremees“, Leelo Tungal „Seltsimees laps“, üks vabalt valitud teos eesti või maailmakirjanduse klassikast, üks vabalt valitud teos kaasaja uuemast proosast.

Teema: 2. Kultuuri- ja kirjandusteadmised

Teema olulisus: läbiv teema põhikooli kirjanduse ainekavas

Õpitulemused:

1. Kirjeldab eesti kultuuri erijooni ning vahendab oma kultuurikogemust, väärtustab nii oma- kui maailmakultuuri ja selle mitmekesisust.
2. Selgitab pärimuse olemust, toob näiteid mineviku ning tänapäeva pärimuskultuurist ning oma kodukohast.
3. Kasutab rahvaluule elemente suulises ja kirjalikus tekstiloomes.
4. Eristab ilukirjanduse põhiliike ja peamisi žanre, nimetab nende tunnuseid ja toob näiteid.
5. Võrdleb kirjandusteost ja selle põhjal valminud lavastust või filmi.
6. Kirjeldab eesti kirjanduse kujunemislugu 19. sajandil, nimetab rahvusliku liikumise olulisi tegelasi ja sündmusi.
7. Paigutab eesti kirjanduse ja kultuuri arengu Euroopa konteksti, kirjeldab Euroopa kultuuri mõju eesti kultuurile. Nimetab euroopa rahvaste eeposi.
8. Nimetab 20. sajandi silmapaistvaid eesti autoreid ja kirjanduslikke rühmitusi, kirjeldab nende eesmärke, loomingulisi saavutusi ja tähtsust.
9. Nimetab kadunud põlvkonna autoreid, kirjeldab nende loomingutemaatikat ja sõnumit.
10. Nimetab Arbujaate olulisi autoreid, nende loomingulisi eesmärke.
11. Kirjeldab eesti kirjanduse lahknemist II maailmasõja lõpus, nimetab olulisemaid pagulusautoreid ja kodumaale jäänud kirjanikke.

Õppesisu:

1. Pärimuskultuur. Muutuv pärimus. Pärimus kirjanduse alustalana. („Libahunt“)
2. Loodususund. Haldjad, vaimud ja jumalad.
3. Muinasjutud, muistendid.
4. Kordamine: Ilukirjanduse põhiliigid ja žanrid. Eepika, lüürika ja dramaatika tunnused.
5. Lüürilise luule põhitunnused. Loodusluule. Enno, Ridala.
6. Rahvalaul, loits, laulik. Rahvalaulu liigid. Regilaulu teemad ja tunnused. Riimiline rahvalaul.
7. K. J. Peterson. Ood, pastoraal. Faehlmann, müütilised muistendid. Kreutzwald. Rahvuseepose sünd. „Kalevipoeg“ sisu, ülesehitus, vorm, tähtsus.
8. Rahvuslik ärkamisaeg. Jannsen, Jakobson, Hurt. Lydia Koidula roll rahvusromantilise luuletaja ja rahvusliku teatri rajajana.
9. Eesti kirjanduse areng 20. sajandi alguskümnenditel. Noor-Eesti, Siuru, Tarapita. Olulised autorid: Suits, Peet Vallak, Tuglas, Gailit, Under, Visnapuu. Vilde, Tammsaare.
10. Kadunud põlvkond ja nende looming.
11. Arbujad: Alver ja Talvik.

<p>12. Nimetab kuldsete kuuekümnendate noori autoreid.</p> <p>13. Kirjeldab tänapäeva uuemaid suundi kirjanduses, nimetab kaasaja autoreid.</p>	<p>12. Eesti kirjanduse lahkumine: pagulusautorid Karl Ristikivi, Kalju Lepik.</p> <p>13. Kuldsed kuuekümnendad. Värsked tuuled luules. Jaan Kross</p> <p>14. Kaasaja mitmekesine kirjanduspilt, tänapäeva silmapaistvad autorid Doris Kareva, Leelo Tungal jt</p> <p>15. Lavastus, näitleja roll, monoloog, dialoog, vaatus, stseen, remark, repliik.</p> <p>16. Kirjandusteose ekraniseering. „Libahunt“/ „Kõrboja peremees“. Kirjandusteose ja filmi kompositsioon.</p> <p>17. Filmikunsti väljendusvahendid: kaader, plaan, valgus, värv, heli. Loo, tegelaste ja miljöö kujutamise võrdlus kirjandusteoses ja filmis. Kirjandusteosest filmilike episoodide leidmine.</p>
<p>Põhimõisted: animism, rahvalaul, laulik, värsimõõt, värsijalg, algriiim, kordus, parallelism, stroof, lõppriim, ood, pastoraal, romantism, vabavärss, intriig</p>	
<p>Praktilised tööd:</p>	
<p>Metoodilised soovitused:</p>	<p>Õpilase tegevused, mis tagavad aine, valdkonna ning üldpädevuste saavutamise:</p>
<p>Lõiming: Aine nimetus ja teema/tegevus (koostöös teise õpetajaga)</p>	
<p>Hindamine:</p>	

Õppevara:**Teema: 3. Teksti analüüs ja tõlgendamine****Teema olulisus: läbiv teema põhikooli kirjanduse ainekavas****Õpitulemused:**

1. Toob esile luuletuse temaatilisi ja lüürilisi erijooni, märkab keele- ja vormikasutuse iseärasusi, mõtestab lahti luuletuse kujundlikkust, avab selle tähendusi.
2. Nimetab teose teema, arutleb selle põhisündmuste, kesksete probleemide, põhjuse ja tagajärgede seoste üle. Sõnastab teose peamõtte.
3. Teeb kokkuvõtte teose süžees, kirjeldab tegevusaega ja -kohta, iseloomustab ja võrdleb tegelasi, analüüsib tegelaste vahelisi suhteid ja nende väärtushinnanguid.
4. Analüüsib kirjandusteose vormivõtteid, kompositsiooni, seostab neid teose sisuga.
5. Kirjeldab kirjandusteosele omast keelekasutusviisi, tunneb ära peamised kujundid (epiteet, isikustamine, võrdlus, metafoor, kordus). Määrab kirjandusteose žanri, selgitab žanritunnuseid.
6. Rikastab oma sõnavara, otsib teavet tundmatute sõnade ja väljendite ning loetu tausta kohta.
7. Kasutab tekstianalüüsis õigesti kirjanduse põhimõisteid.

Õppesisu:

1. Lydia Koidula luule, Juhan Liivi luule
2. Luuleteksti väljendusvahendid. Luule kujundlikkus ja mitmetähenduslikkus. Luule temaatika, riim, rütm ja kõla. Luuletuse seostamine isikliku kogemusega.
3. Romaani, jutustuse ja novelli tunnused. Vallak, Tuglas, Gailit, Remarque, Tammsaare „**Kõrboja peremees**“.
4. Teose loomise kontekst. Ajastule iseloomuliku ainese leidmine teosest. Tegelikuse ja väljamõeldise suhted kirjandusteoses.
5. Proosateksti põhjal eri tüüpi küsimuste koostamine. Küsimustele vastamine tsitaadi ja oma sõnadega. Teksti põhjal kokkuvõtte tegemine.
6. Teose teemade ja probleemide sõnastamine, nende üle arutlemine. Sündmuste põhjuse ja tagajärje seoste leidmine. Näidete ja tsitaatide leidmine teosest. Loetu seostamine oma kogemuse ja tänapäeva maailmaga.
7. Kirjanduslik tegelane ja selle prototüüp. Tegelase analüüs: välimus, iseloom, hoiakud, käitumine, suhted teiste tegelastega.

	8. Sündmuste toimumise aja ja koha määramine. Miljöo kirjeldamine. Kirjelduse eesmärk. 9. Ilukirjandusteose väljendusvahendite tundmaõppimine. 10. Teksti kompositsioon: sissejuhatus, sõlmitus, teemaarendus, kulminatsioon, lõpplahendus.
Põhimõisted: kompositsioon: sissejuhatus, sõlmitus, teemaarendus, kulminatsioon, lõpplahendus, novell, stiil, ballaad, sonett, onomatopöa, idee, teema, süžee, faabula, miljöo, konflikt, romaan	
Praktilised tööd:	
Metoodilised soovitused:	Õpilase tegevused, mis tagavad aine, valdkonna ning üldpädevuste saavutamise:
Lõiming: Aine nimetus ja teema/tegevus (koostöös teise õpetajaga)	
Hindamine:	
Õppevara:	

Teema: 4. Tekstiloome

Teema olulisus: läbiv teema põhikooli kirjanduse ainekavas

Õpitulemused:

1. Kirjutab erinevaid omaloomingulisi töid, sealhulgas kirjeldavaid, jutustavaid ja arutlevaid tekste.

Õppesisu:

1. Omaloomingulised tööd kirjeldavas ja jutustavas laadis ning eri žanrites. Tekstiloome paaris- ja rühmatööna.

<p>2. Kasutab korrektset keelt ja järgib nii käsikirjaliste kui trükitud tekstide vormistusnõudeid.</p>	<p>2. Alustekstile tuginev kirjutamine. Arutleva teksti loomine. Arvustuse kirjutamine.</p> <p>3. Oma arvamuse sõnastamine, põhjendamine; esitatud väidete tõestamine oma kogemuse ja tekstinäidete varal.</p>
<p>Põhimõisted: .</p>	
<p>Praktilised tööd:</p>	
<p>Metoodilised soovitused:</p>	<p>Õpilase tegevused, mis tagavad aine, valdkonna ning üldpädevuste saavutamise:</p>
<p>Lõiming: Aine nimetus ja teema/tegevus (koostöös teise õpetajaga)</p>	
<p>Hindamine:</p>	
<p>Õppevara:</p>	

Teema: 5. Suuline väljendusoskus

Teema olulisus: läbiv teema põhikooli kirjanduse ainekavas

Õpitulemused:

1. Osaleb arutelus, väljendab selgelt ja sobival viisil oma põhjendatud seisukohti, annab ja kuulab tagasisidet, võtab arvesse teiste seisukohti, teeb koostööd.
2. Koostab ja esitab loetud teose, mõne kultuurinähtuse või oma kultuurikogemuse põhjal ettekande, kasutab selleks esitlustarkvara.
3. Esitab (peast) luule-, proosa või draamateksti, taotleb esituse ladusust, selgust ja

Õppesisu:

1. Luule-, proosa- või draamateksti esitamine. Esituse eesmärgistamine ja ettevalmistamine. Esituseks sobiva tempo, hääletugevuse ja intonatsiooni valimine. Diktsiooni jälgimine.
2. Aktiivne ja tõhus kuulamine.

tekstitäpsust. Põhjendab teksti valikut, seletab selle tähendust.	
Põhimõisted: .	
Praktilised tööd:	
Metoodilised soovitused:	Õpilase tegevused, mis tagavad aine, valdkonna ning üldpädevuste saavutamise:
Lõiming: Aine nimetus ja teema/tegevus (koostöös teise õpetajaga)	
Hindamine:	
Õppevara:	